

Szex, szex, szex, liftezés és megint csak szex

A nemi kérdés - Egy bécsi kiállításról

A Modern Művészetek Múzeumának (MUMOK) *Gender Check* című kiállítása egy semmi. De ezt a „semmit” látni kell. A múzeum története érdekes. A MUMOK elődje 1962-ben alakult meg a Belvedere közelében fekvő Svájci Kertben (Sweizer Garten) A 20. Század Múzeuma néven, később átkeresztelkedett A Huszadik Század Házává. Az 1979-es év újat hozott a legifjabb művészeteket bemutatni kívánó intézmény történetében, hiszen a Liechtenstein család valamikori palotájában is részlege nyílt, helyet biztosítva sok száz kiállítási darabnak. Két évvel később megalakult az Ausztriai Ludwig Alapítvány a Művészetért és a Tudományért – Irene és Peter Ludwig aacheni tudós házaspár jóvoltából. (Nevüket számos nagyváros múzeuma hordozza, gondoljunk csak a budapesti, kölni, szentpétervári vagy a pekingi Ludwig Múzeumra!) Bécs múzeumnegyedébe 2001. szeptember idusán költözködött a Ludwig Alapítvány és a modern alkotók társulásából létrejött gyűjtemény. Tehát az egykori császári istálló helyén álló Museum Quartierben pusztán egy emelet választja el a huszadik század és a jelenkor művészetét. A kubista stílusú (valóban egy dísztelen kockához hasonlít: se ablak, se tető, de az ajtót is csak nehezen találod) szürkés tömbhöz masszív lépcsőzet vezet. Iskolások és egyetemisták ingyen tekinthetik meg a tárlatot az Oktatási Minisztérium újító szellemű kultúrpolitikájának köszönhetően. (Nem véletlen az időzítés, az idejébe esztendő a választások éve Ausztriában...)

„Mumokos” kitűző a mellre, s végre a kiállításához jutunk. *Gender Check* (A nemi kérdés) az aktuális tárlat. Mintegy kétszáz alkotó neve áll a tájékoztatólapon, kiknek festményei, videói, fényképei láthatóak, köztük a volt jugoszláv tagköztársaságbelieké, a volt Szovjetunió országainak művészeié, de osztrákok, lengyelek és magyarok (23 nevet számoltam) mutatványai és csinálmányai is nagy számban. A gyűjteményt a Belgrádban

született, Berlinben élő Bojana Pejić kurátor válogatta össze – a kiállítás plakátját is ő választotta: Vladislav Mamyshev-Monroe orosz alkotó nőiesített önarcképe látható a hirdeteményeken. Monroe kisasszony vonásainak férfiúi arcra való illesztése már sejteti velünk a látnivalók (leplezetlen) szexualitásban bővelkedő attitűdjét. A kiindulási pontot a 60-as évek kommunista ideológiával átítatott nemi ábrázolásmódja adja („kart karba vetve építsük a szocialista világot, elvtársam!”). Ám a kommunizmus nem tűrte a hölgyek emancipációs törekvéseit, mint olyat, mely a társadalmi rend felbolygatásához, általános nyugtalansághoz vezetne. (Női Lenin?, ugyan kérem.) A tabudöntőgető fordulat a 70-es esztendőkre esik, valami bomlani kezd, érezzük, valami buzogni, növekedni szeretne a héj alatt, valami csikorogva fordul Kelet-Közép-Európában. Nem mondhatunk mást: „felizgulnak” a vásznak; megjelenik mint főszereplő a pénisz és a vagina. És a testi hajlatok a filmekben „beszélnek”, mocorogni kezdenek; fotókon középpontba kerülnek, színt kapnak, ernyednek és megfeszülnek. A rajzokra csonka embertársaink meztelen idomai kerülnek, kopasz hölgyek, elmagányosodott szeretők. Vajon az alkotók nem estek-e át a ló túlfelére? – merül fel bennünk kissé pironkodva egy-egy zoofilias pajzán-ságot megörökítő kép előtt állva. Mert értjük ugyan, hogy a kommunista elnyomatás után az alkotó szellem felszabadulni vágyott, a homoszexualitás térhez akart jutni... Igen, átérezzük az alkotók körüli levegőtleniséget, de mégis... mégis... Nem csak a hirtelen megrágott falat felöklendeződése-e a bemutatott alkotások nagy része? Persze: új női öntudat, szexuális liberalizmus, 89-es fölszabadulás, igen, nyitás az eddig elzárt nyugati társadalmak felé, hatalmas levegővétel, de a műalkotások jelentős része csak a homo-hetero-bi-triszexualitásra irányul ösztöni erővel, a tartalom sokadlagos jelentőségű. S alapvetően rogyadozó lábakon áll a Gender-elmélet is, hisz tagadhatatlan, gondolatvilága csíráit még azon marxi alapvetésekből vette, mely a kommunát emelné a család helyébe. A család imigyen megszűnne, az emberre jellemző tulajdonságokat (a nemi hovatarozást is!) a tágabb közösség adná, a csoport szükségleteinek megfelelően. Marx téziseihez a genderisták csak a nők és a melegek jogainak kiszélesítését adták. Hogy a társadalmi közeg nevel-e bennünket leánnyá, fiúvá, lesbikussá, meleg férfivá vagy biszexuálissá, ahogy a Gender-tézis vallja, vagy ellenkezőleg, ez eleve adott tulajdonság (s akkor „csak” férfi vagy „csak” női nemű emberi lények lehetünk), mindenkinek saját ítélőképességére bízunk. Az ellentmondás azonban nem oldódik föl, hogy éppen a szocializmus zsákjából bújt ki az a szög, mely a MUMOK-ban látható Gender-képeket a falon tartja. De lépünk odébb, hisz egy elsötétített teremből, nem csalódás, szerb muskátlizene szól: Svetlana Ražnatović énekel. (Így vonult be Ceca

a múzeumtörténetbe, a női törekvések szerbiai élharcosaként.) Majd cseh művészek nagyvárosok nyomornegyedeiről készített fotóikkal fokozzák az átkos idők átkát. Itt-ott fényzaj a képeken, az előhívás során sem sikeredett kikerülni a bakikat, nem baj, maradhat, beleillik valamely ködös világról szőtt ködös koncepcióba. Az átérzettséget, átgondoltságot hiányolom a szobrokból, képekről, míg a MUMOK emeleiteit járom. Szinte felüdülés a lépcsőzés és a liftezés: a megbolygatott érzékek nyugalmat találnak a felvonóban. Jellemző, hogy a tárlatról csupán két szilárd emléket hordozok magammal: egy ülő hölgy képe az egyik, a kék overallba bújtatott teremőrnő szoborrá formálódó alakja, ahogy ott ül a széken, a fehér falú terem csücskében, ott ül, mellette tévéképernyő, ül szigorú unottságában, míg mellette a filmen egy szőkeség banánnal létesít meghittebb kapcsolatot (orálisan). A másik rögzült kép egy alkotás: üres bevásárlókocsi elhagyatott parkolóházban... Ez igen, ez a jelenkori világunk: anyagelvű, szolgálelvű és úrhatnám. Üresség és könnyen kielégíthető (épp ezért sekély) örömök. E két képért, a huszonegyedik század teremőrnője képéért és a bevásárlókocsiért (s a liftezésért, el ne feledjem!) volt érdemes felkeresni a MUMOK-ot! Igen, ezt látni kell!

*A bécsi Gender Check
kiállítás fi-Monroe
plakátja*